

Современный Казахстан вступил в процессы мировой интеграции во всех сферах, следствием этих интеграционных процессов является предъявление все более высоких требований к профессиональной подготовке будущих специалистов, которые будут определять и вершить судьбу нашего государства в 21 веке. Актуальным становится вопрос формирования у выпускника вуза профессиональной деятельности, ориентированной на личный и социальный успех, на профессиональную и личностную самореализацию.

Условиями формирования личного, социального и профессионального успеха личности выступают прежде всего – общество, социальное окружение (установки на успех в семье), индивидуально – типологические особенности личности (способности, определенные черты характера), а также определенный уровень знаний, опыта.

На формирование личного и социального успеха человека влияют личностно-индивидуальные факторы, такие как, внутренняя мотивация на успех, стремление к саморазвитию и самоидентификации, коммуникативная компетентность, самооценка, адекватная ценностная сфера. Важным моментом в формировании социального успеха является потребность в достижении успеха. Она определяется, как «постоянное соревнование человека с самим собой в стремлении превзойти ранее достигнутый уровень исполнения».

Список литературы:

1. Назарбаев Н.А. «Социальная модернизация Казахстана: 20 шагов к Обществу Всеобщего Труда»
2. «Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011 – 2020 годы»
3. Тульчинский Г.Л. Разум, воля, успех. М.: Прогресс, 1990. -257 с.
4. Казакова Е.И., Тряпицына А.П. Диалог на лестнице успеха. СПб., 1997. – 160 с.
5. Дементий Л.И. Ответственность как фактор жизненной успешности личности // Актуальные проблемы современной психологии: Сб. научных трудов. Вып. 1. - Омск, 2002. С.4-16.
6. Хаммер Я. Профессиональный успех и его детерминанты // Вопросы психологии. – 2008. – №4. – С. 147 – 153.
7. Hall D.T., Chandler D.E. Psychological success: Whet the career is a calling // J.Organizat. Benav. 2005. V. 26. P. 155 – 176.
8. Хисрич Р. Социально – экономические основы предпринимательской деятельности. – СПб., 1998. – 234 с.
9. Збуцки Анджей Формирование социальной успешности школьников средствами экономического образования: Дисс... канд. пед. наук, - Ярославль, 2005. - 144 с.
10. Веретнов А.И. Влияние рынка труда на профессиональную ориентацию студентов: автореф. Дисс... канд. социологических наук / А.И.Веретнов. – Екатеринбург, 2007. – 20 с.
11. Мусина – Мазнова Г.М. Теоретические основы карьерного становления специалиста социальной сферы: монография. Астрахань: Изд.дом «Астраханский университет». – 2012. – 76 с.

Маняпова Тина Кабылкасымовна

канд. филол. н., доцент

г.Павлодар

БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ ТӘЛІМГЕРЛІК ТӘЖІРИБЕСІ

АННОТАЦИЯ

Мақалада Қазақстан мектептеріне инновациялық білім беру тәжірибесін енгізу жағдайында тәлімгерлердің көмегімен мұғалімдердің біліктілігін арттыру мәселелері қарастырылған.

***Түйінді сөздер:** тәлімгерлік, тәлімгер, тәлім алушы, үздіксіз кәсіби даму.*

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены вопросы повышения квалификации учителей при помощи наставников в условиях внедрения инновационных образовательных практик в школах Казахстана.

Ключевые слова: *наставничество, наставник, непрерывное профессиональное развитие.*

ABSTRACT

The article deals with the questions of teacher training with the help of prepared mentors in the conditions of introduction of innovative educational practices in schools of Kazakhstan.

Keywords: *mentoring, mentor, ward, continuous professional development.*

Болашақ эволюцияның негізін – адам ресурстарын қалыптастыратын білім беру саласы кез келген мемлекет үшін маңызды болады. Болашақ бүгіннен басталады, сондықтан Қазақстанның қазіргі мектебі үшін білім беру стандарттарын іске асыру бойынша тиімді әлемдік тәжірибелерді іздеу өзекті болып табылады.

XXI ғасырда «адами капиталды» дамыту қоғамның қарқынды қозғалысының басты шарты деп танылады. Бұл білім сапасын көтеруге бағытталған білім беру басымдықтары мен парадигмаларының өзгеруіне себепші болады.

Сынақтан сәтті өткен әлемдік деңгейдегі жүйелер құрастырылған әдіснамалық базаны, технологиялық платформаны, оқыту философиясын және нәтижелі стратегиялар мен тәсілдердің әдістемелік жиынтығын қамтиды. Бүгінгі таңда біз озық әлемдік тәжірибені зерттеу, талдау және реформаларды қарқынды енгізу негізінде қазақстандық білім беру моделін жасау процесін байқап отырымыз.

Білім берудегі жетістіктерді PISA, TIMSS, PIRLS және т.б. халықаралық зерттеулер бақылайды. Бұл зерттеулердің ерекше мәні бар, себебі әлемдік деңгейдегі әр түрлі білім беру жүйелерінің жетістіктерін салыстыру негізінде айқын оң нәтижелер алуға мүмкіндік беретін даму бағыттары мен стратегияларын анықтауға болады.

Білім сапасы бойынша көшбасшы елдерде (Англия, Австралия, Сингапур, Финляндия және т.б.) мұғалімдерді іріктеуге жауапкершілікпен қарайды және дайындалған тәлімгерлер корпусының көмегімен оқытушылардың біліктілігін арттыру үшін қажетті жағдайларды жасайды.

Қазіргі кезде тәлімгерлік жұмыс тарапынан аталмыш елдердің тәжірибесі өзектіленді. Бұл қатардан бізді Финляндия ерекше қызықтырады. Инновациялық қызметке қабілеттілік, білім мен кәсіби оқытудың жоғары мәртебесі – білім беру саласының негізгі көрсеткіштері [1, с. 112-117].

Оқытудағы «финдік конструктивизм» Ж.Пиаженің даму психологиясына, Л.Выготскийдің идеяларына негізделген. Жаңа когнитивтік-конструктивистік тәсілдеме тұрғысынан ақпаратты қабылдау, меңгерген білімді ұқсата алу, дағдыларды пайдалана алу, білім, білік, дағдыларды тәжірибеде қолдана білу, мәселенің себептерін анықтап, шешім қабылдай білу, оны бағамдап, қорытынды шығару ерекше бағаланады. Мұндай тәсілдеме халықаралық деңгейде оқытуға деген көзқарастардың өзгеруімен байланысты. Қазір Финляндияда XX ғ. аяғында швед профессоры Торстен Хюсэн құрастырған «оқытушы (үйретуші) қоғам» тұжырымдамасы қабылданған, оған сәйкес үздіксіз білім беру қағидасы іске асырылады және кез келген жаста оқу мүмкіндігі беріледі. Финляндияда мектепте білім берудің жоғары сапасын көбінесе педагогтарды даярлау жүйесі қамтамасыз етеді. Финляндия (Сингапур сияқты) мұғалімдерді іріктеудің ең тиімді процедурасын қолданатын елдер қатарына кіреді. Мектептерде көбінесе магистр дәрежесі бар мұғалімдер жұмыс жасайды. Бұл дәрежені олар классикалық университеттерде алады [2, с. 725-729].

Финляндия мұғалім мамандығына мықты, жас кадрларды тарта алды, себебі ұстаз болу шешімін қабылдауға бірқатар негіздеме бар:

- қоғамда мұғалімнің мәртебесі жоғары (бұл халықтың мұғалім кәсібіне деген жоғары құрметі байырғы заманда қалыптасқан);

- білім мен даярлық сапасының жоғары деңгейі (Финляндия университетіне оқуға түсу үшін конкурс талаптары қатаң: 1 орынға 20 адамға дейін);

- мұғалімнің кәсіби даярлығына үлкен мән беріледі, яғни университетте пәндік мамандандыру, білім беру технологияларын меңгерту және коммуникативтік құзыреттілікті

қалыптастыру бағытында маманды дайындауға қомақты мөлшерде оқу сағаттары бөлінген (8-35 кредит);

- білім беру ұйымдарында жүйелі түрде өткізілетін тәлімгерлік жұмысы.

Жалпы, тәлімгерлікті іске асырудың негізгі қағидаларының бірі – кәсіби дамудың үздіксіздігі. Бүкіл педагогикалық еңбек жолында мұғалімнің өздігінен білім алуы мен кәсіби тұрғыдан үздіксіз дамуы жалпы білім сапасына әсер етеді.

Менторинг тәлім алушы мен тәлімгер-ментор арасындағы тығыз ынтымақтастық арқылы практиканы жетілдіру барысында кәсіби дағдыларды ұзақ мерзімді жинақтауға, жетілдіруге және қолдануға бағытталған.

Бірқатар зерттеушілердің пікірі бойынша, тәлімгерлік – персоналды үйрету және дамыту әдістерінің бірі, мұнда белгіленген бір уақыт аралығында тәжірибелі тәлімгер өзінің білімімен тәжірибесі шамалы әріптесімен бөліседі.

Өзара сенімді қатынастар негізінде ментор мен тәлім алушы арасындағы ұзақ процесс нәтижесінде педагогтардың білімі жетілдіріледі және практикалық шеберлігі шыңдалады. Тәлімгерлік процесінде ментор өз тәжірибесі және білімімен бөліседі, ал тәлім алушы өзінің қолданбалы дағдыларын дамытып, кәсіби өсуде айтарлықтай өзгерістерге қол жеткізу үшін барлық мүмкіндікті пайдаланады. Басқаша айтар болсақ, ментордың жұмысы тәлім алушының бар білімі мен кәсіби дағдыларын жоғарылатуға, жетілдіруге бағытталған.

Тәлімгерлік процесінің мәнді сипаттамалары - екі педагог арасында практиканы жетілдіру үшін қамқорлыққа алынған тәлім алушыға белсенді тыңдай білу, негізгі мәселелерді шешу үшін басты дағдыларды қалыптастыру және оларды дамыту негізінде қатынас орнату болып табылады. Тәлімгер өзара қарым-қатынасты сенімге, өзара әрекеттестік және шынайылық пен адалдыққа негіздей отырып, күрделі мәселелерді шешуді және оны кәсіби тұрғыда қолдауды ұсынады.

Тәлімгерліктің негізгі мақсаты – тәлім алушыға кәсіби міндеттерін орындауға көмектесу. Тәлімгердің жетекшілігімен жүзеге асырылған тәлім алушының нақты әрі тұрақты дамуының маңызы зор.

Тәлімгерлік білім беру контекстінде коучинг, кеңес беру, мониторинг және бағалау комбинациясы ретінде жиі қолданылады.

Тәлімгерлікті іске асыру сенімділікті, өзін-өзі дұрыс бағалау және қызметке дайындықты қалыптастыру арқылы кәсіби қиындықтар мен проблемаларды жеңу үшін арнайы оқыту әдістемелерін қолдану көмегімен жүзеге асырылады. Тәлімгерлік педагогикалық инновацияларды әрекеттегі тренерлердің тәжірибесіне енгізудің тиімді құралы болып табылады.

Қазіргі кезде Қазақстан мектептерінде тәлімгерлік жұмыс тәжірибесі қарқынды түрде қалыптасуда. 2012 жылдан бері Педагогикалық шеберлік орталығының бастауымен осы жұмыс жүйелі әрі тұрақты түрде іске асырылып жатыр. Тәлімгерлік жұмыстың екі бағыты анықталды. Біріншіден, мұғалімдер арасындағы тәлімгерлік. Екіншіден, оқушылар қоғамдастығындағы тәлімгерлік. Мәселен, Солтүстік Қазақстандағы мектеп тәжірибесінде оқушылар қоғамдастығы шеңберіндегі тәлімгерлік өрісі кеңеюде. Мектеп басшыларының есептерінде жалпы мағынадағы мынадай дерек келтірілген: «тәрбие жұмыстарын нәтижеге жеткізу мектеп оқушыларын шаңырақтарға бөлу арқылы жүзеге асырылған - әр шаңыраққа екі сынып біріккен; жоғары сынып оқушылары өз шаңырағындағы орта сынып оқушыларына тәлімгерлік жасайды».

Мұғалімдер арасындағы тәлімгерлік жұмысты ұйымдастыру және қадағалау жайында мектеп басшыларының пікірлері өте маңызды. Басшылар мектептегі білім сапасын арттыруда тәлімгерлік жұмыс ерекше рөл атқарады деп мәлімдейді.

Айткүл С.: «Басшы ретінде тәлімгерлік үдерісі арқылы тәлім алушының тәжірибесін жетілдіріп, оның іс-әрекетіне тиімді ықпал етіп, оң өзгерістер енгізуіне көмектесе аламын. Және тәлімгерлік жасау барысында өзінің де кемшін тұстарыма сыни көзқараспен қарауға мүмкіндік туындайды. Тәлімгерлік жұмысты жүргізу үшін тәлім алушы ретінде I деңгейлік бағдарлама бойынша оқып келген мұғалімді алдым. Тәлім алушыммен сенімді қарым-қатынас орнату үшін мүмкіндігінше көмек көрсететуге тырысамын. Содан соң арнайы уақыт белгілеп, тәлім алушыммен бірлесе отырып, тәлімгерлік жұмыс жоспарын құрастырдық.

Тәлімгер мен тәлім алушы арасында сенімділікке құрылған қарым- қатынас болуы керек. Тәлімгер тәлім алушыны, мектептегі барлық мұғалімдерді қызметтеріне, шығармашылық-тәжірибелік жұмыстарына өзгеріс енгізуге бағытталған іс-әрекеттер арқылы зерттеу жұмыстарына жұмылдырып, оқушыны жан-жақты, толыққанды дербес тұлға болып қалыптасуына күш жұмсап, ұйымдастырушы - ментор рөлін атқарады».

Жұбайла У.: «Заманауи прогресте мақсатқа жету үшін І деңгейлік курстан өткен мұғалімді заман талабына сай, білімі жоғары, мәдениетті, өзіне деген сенімі мықты, азаматтық айқындамасы орнықты, кәсіптік білім деңгейі жоғары, жаңалыққа жаны құмар, тың шешім таба алатын тәрбиеші болуға дайындау. Менің ойымша, тәлімгерлердің жұмыс жоспарының құрылымы мынадай үш кезеңнен тұрады: бейімделу, негізгі бөлім: өзекті, басты мәселер және бақылау...».

Қымбат И.: «Тәлімгерлік жұмысымыз нәтижелі болу үшін Джохари терезесін пайдалануымыз керек. Көбірек білгенімізбен бөліссек, "білмегендер", "ескіше оқытушылар" аз болады. Білгенімізбен бөлісу жолы - коучинг. Коучингта ең бастысы – проблеманы анықтап, нақты шешу жолдарын көрсете алуымыз керек. Таңдаған мәселені егжей-тегжейлі зерделеп алуымыз қажет. Роберт Симнің диалогтағы жоғарғы (төртінші) сатысын қамти алсақ, коучинг өз дәрежесінде өткені».

Дәулет С.: «Менің пікірімше, тәлім алушы тәлімгерлік тәжірибесінен өзіне керек мағлұматты ала алады. Тәлімгерлік үрдісі арқылы өзінің педагогикалық тәжірибесіне көп өзгеріс енгізе алады. Әрбір ұстаз жаңа кезең мұғалімінің қызметіне сай болу үшін педагогикалық үрдістің бірізділігін және оқу мен тәрбиенің біртұтастығын сақтай отырып, оқушының рухани өсуіне жағдай туғыза алатын, жаңалықтарды қабылдауға ынталы, өз әрекетіне өзгеріс енгізе алатын, өзгермелі өмірге оқушыны да, өзін де даярлай білетін шығармашыл тұлға болуы тиіс» [3].

Білім сапасы жалпы ұлттық құндылық және басымдық болған кезде ғана білім беру саласындағы оң өзгерістер болуы мүмкін деп Финляндия тәжірибесінен қорытынды жасай аламыз. Тәлімгерлік институтын және мұғалім кадрларды іріктеу жүйесін мемлекеттік деңгейде дамыту нәтижесінде Қазақстан мектебін конструктивті тұрғыдан реформалау үшін қажетті негіздемелер қалыптасатын болады.

Список литературы:

1. Воробьев Н.Е., Бессарабова И.С. Особенности системы образования в Финляндии // Педагогика. 2006. № 2, с. 112-117.
2. Володин Д.А. Ведущие педагогические концепции как основа современного развития системы школьного образования в Финляндии // Известия ПГПУ им. В.Г. Белинского. 2012. № 28, с. 725-729.
3. <http://cpm.kz/ru/portal/log/>

Мендибаев Данияр Бакчанович
Бакалавр физической культуры и спорта
Карабалыкской СШ№1 им. М Горького,
п. Карабалык

СЕТЕВЫЕ СООБЩЕСТВА - РЕСУРС СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ

АННОТАЦИЯ

Мақаласында менің ашуға модель желілік кәсіптік өзара қатысатын білім беру ұйымының механизмі ретінде құрастыру және іске асыру тәжірибесін мектептің инновациялық қызмет және кәсіби құзыреттілігін дамыту.

***Түйінді сөздер:** кәсіби желілік өзара іс-қимыл, өзін-өзі дамыту педагогтың инновациялық қызметібілім беру мекемесі.*